

Wyjazdy, wycieczki, wyjścia czyli odpowiedzialność nauczycieli i rodziców za brak opieki nad dziećmi

RODN „WOM” w Katowicach”

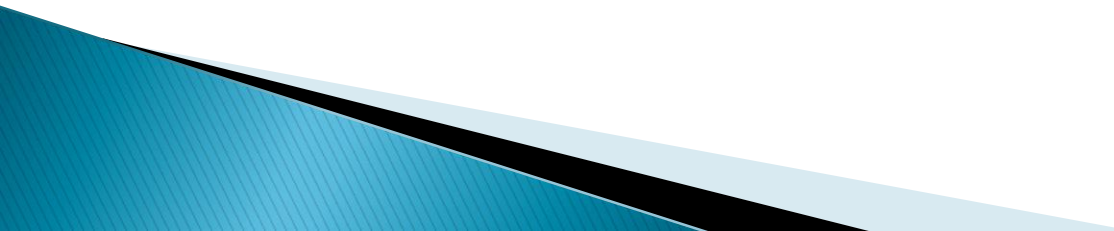
dr Tomasz Grad

2023

Podstawy prawne

- ▶ Kodeks karny
- ▶ Kodeks rodzinny i opiekuńczy
- ▶ Kodeks wykroczeń
- ▶ Kodeks cywilny
- ▶ Prawo o ruchu drogowym
- ▶ Konwencja o prawach dziecka
- ▶ Europejska Konwencja o wykonywaniu praw dzieci
- ▶ Rekomendacja Rady Europy R(85) o odpowiedzialności rodzicielskiej
- ▶ Rekomendacja Komitetu Ministrów REC(2006)19 do państw członkowskich w sprawie wspierania pozytywnego rodzicielstwa oraz o przemocy w rodzinie
- ▶ Rozporządzenie Rady Europy o jurysdykcji oraz uznawaniu i wykonywaniu orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej
- ▶ Konwencja o jurysdykcji, prawie właściwym, uznawaniu, wykonywaniu i współpracy w zakresie odpowiedzialności rodzicielskiej oraz środków ochrony dzieci

Dodatkowo

- ▶ Ustawa Prawo oświatowe
 - ▶ Ustawa Karta Nauczyciela
 - ▶ Ustawa o systemie oświaty
 - ▶ Rozporządzenie w BHP w szkołach
 - ▶ Odpowiedź MEN na zapytanie nr 4059
w sprawie odpowiedzialności rodziców i
opiekunów prawnych za dzieci, często będące
ofiarami ich nierozwagi i braku
odpowiedzialności
-

Szczegółowo

- ▶ Kodeks Karny – U S T AWA z dnia 6 czerwca 1997 r.
- ▶ Art. 210. § 1. Kto wbrew obowiązкови **troszczenia się o małoletniego poniżej lat 15** albo o osobę nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny osobę tę porzuca, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.
- ▶ § 2. Jeżeli następstwem czynu jest śmierć osoby określonej w § 1, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.

cd

- ▶ Art. 160. § 1. Kto naraża człowieka na **bezpośrednie niebezpieczeństwo utraty życia albo ciężkiego uszczerbku na zdrowiu**, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.
- ▶ § 2. Jeżeli na sprawcy **ciąży obowiązek opieki** nad osobą narażoną na niebezpieczeństwo, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.
- ▶ § 3. Jeżeli sprawca czynu określonego w § 1 lub 2 działa **nieumyślnie**, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

Nieumyślne postępowanie

- ▶ Z orzeczeń sądowych wynika jednoznacznie, że pojęcie "nieumyślne postępowanie", nie może mieć zastosowania do np. nauczycieli i wychowawców szkolnych, gdyż jako tacy są odpowiednio wykwalifikowani i posiadają wiedzę pedagogiczną i psychologiczną oraz adekwatną znajomość przepisów, aby taka nieumyślność w ich postępowaniu, mogła zostać uznana, jako argument łagodzący.
- ▶ Może mieć natomiast zastosowanie do niektórych rodziców bądź opiekunów prawnych, jeżeli sąd uzna, że ich wiedza i doświadczenie na to mogą wskazywać.

Kodeks Rodzinny i opiekuńczy

- ▶ Art. 92. Dziecko pozostaje aż do pełnoletniości pod władzą rodzicielską.
- ▶ Art. 93. § 1. Władza rodzicielska przysługuje obojgu rodzicom.
- ▶ Art. 98. § 1. Rodzice są przedstawicielami ustawowymi dziecka pozostającego pod ich władzą rodzicielską. Jeżeli dziecko pozostaje pod władzą rodzicielską obojga rodziców, każde z nich może działać samodzielnie jako przedstawiciel ustawowy dziecka

Kodeks wykroczeń

- ▶ Art. 89. Kto, mając obowiązek opieki lub nadzoru nad małoletnim **do lat 7**, dopuszcza do przebywania małoletniego na drodze publicznej lub na torach pojazdu szynowego, podlega karze grzywny albo karze nagany.
- ▶ Art. 105. § 1. Kto przez rażące **naruszenie obowiązków wynikających** z władzy rodzicielskiej dopuszcza do popełnienia przez nieletniego czynu zabronionego przez ustawę jako przestępstwo, w tym i przestępstwo skarbowe, wykroczenie lub wykroczenie skarbowe i wskazującego na demoralizację nieletniego, podlega karze grzywny albo karze nagany.
- ▶ § 2. Jeżeli czyn określony w § 1 popełnia osoba, **pod której nadzór odpowiedzialny oddano nieletniego**, podlega karze ograniczenia wolności, grzywny albo karze nagany

cd

- ▶ Art. 106. Kto, mając obowiązek opieki lub nadzoru nad **małoletnim do lat 7** albo nad inną osobą niezdolną rozpoznać lub obronić się przed niebezpieczeństwem, dopuszcza do jej przebywania w okolicznościach niebezpiecznych dla zdrowia człowieka, podlega karze grzywny albo karze nagany.

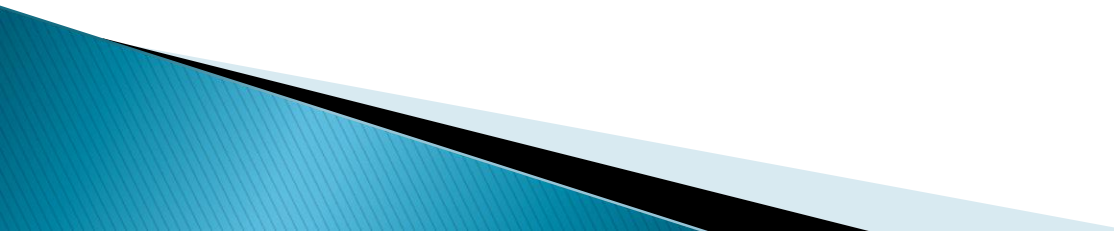
cd

- ▶ Osoba będzie karana za wykroczenie, nawet wtedy gdy **ujemne skutki zdarzenia nie nastąpiły.**
- ▶ Osobą ponoszącą odpowiedzialność na podstawie tego przepisu może być tylko osoba na której ciążył obowiązek sprawowania opieki lub nadzoru.
- ▶ Mandat może grozić za np.; pozostawienie dziecka bez opieki na parkingu czy samochodzie lub **innej sytuacji stanowiącej potencjalne zagrożenie.**

Kodeks Cywilny

- ▶ Art. 427. Kto z mocy ustawy lub umowy jest zobowiązany do nadzoru nad osobą, której z powodu wieku albo stanu psychicznego lub cielesnego winy poczytać nie można, ten obowiązany jest do naprawienia szkody wyrządzonej przez tę osobę, chyba że uczynił zadość obowiązkowi nadzoru albo że szkoda byłaby powstała także przy starannym wykonywaniu nadzoru.
- ▶ Przepis ten stosuje się również do osób wykonywających nadzór bez obowiązku ustawowego czy umownego.

Dziecko na drodze czyli ustawa prawo o ruchu drogowym

- ▶ Art. 43. 1. Dziecko w wieku do 7 lat może korzystać z drogi tylko pod opieką osoby, która osiągnęła wiek co najmniej 10 lat.
 - ▶ Nie dotyczy to strefy zamieszkania.
 - ▶ Przepis ust. 1 nie dotyczy drogi przeznaczonej wyłącznie dla pieszych.
-

Akty prawa międzynarodowego

Konwencja o prawach dziecka (Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych 20.11.1989)

- ▶ Art.18, ust.1 – odpowiedzialność rodziców za wychowanie i rozwój dziecka jest wspólna.

Europejska Konwencja o wykonywaniu praw dzieci(Strasburg 25.01.1996r)– podkreśla rolę rodziców w ochronie oraz promowaniu praw i dobra dzieci oraz rolę Państwa w tej ochronie

cd

- ▶ Rekomendacja Komitetu Ministrów Rady Europy nr R(84)4 z dnia 28.02.1984 o odpowiedzialności rodzicielskiej:

„Odpowiedzialność tą stanowi zespół obowiązków i uprawnień, których celem jest zapewnienie moralnego i materialnego dobra dziecka, w szczególności poprzez sprawowanie pieczy nad osobą dziecka, utrzymywanie osobistych kontaktów z dzieckiem, zapewnienie mu wykształcenia, utrzymania, prawnej reprezentacji oraz zarządzania jego majątkiem”

cd

Rozporządzenie Rady Europy 2201 /2003 z dnia 27.11.2003 o jurysdykcji oraz uznawaniu i wykonywaniu orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej

- ▶ Sądy Państwa Członkowskiego mają jurysdykcję w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej nad dzieckiem, które ma miejsce zwykłego pobytu w tym Państwie Członkowskim w chwili wniesienia sprawy do sądu.

cd

Konwencja z dnia 19.10.1996 o jurysdykcji, prawie właściwym, uznawaniu, wykonywaniu i współpracy w zakresie odpowiedzialności rodzicielskiej oraz środków ochrony dzieci

- ▶ Sądy i organy administracyjne państwa w którym dziecko przebywa na stałe są właściwe do podejmowania środków zmierzających do ochrony jego osoby lub majątku

Ustawa Prawo oświatowe

- ▶ **Art. 1.** System oświaty zapewnia w szczególności:

- 1) realizację prawa każdego obywatela Rzeczypospolitej Polskiej do kształcenia się oraz prawa dzieci i młodzieży do wychowania i **opieki**, odpowiednich do wieku i osiągniętego rozwoju;

- 4) utrzymywanie **bezpiecznych** i higienicznych warunków nauki, wychowania i **opieki** w szkołach i placówkach;

cd

- ▶ Dyrektor szkoły lub placówki jest kierownikiem zakładu pracy w rozumieniu Kodeksu pracy, wykonuje zadania związane z zapewnieniem bezpieczeństwa **uczniom i nauczycielom w czasie zajęć organizowanych przez szkołę lub placówkę.** (Art. 68 ust. 1 pkt 6 i ust. 5 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 roku – Prawo oświatowe – Dz. U. 2019 r., poz. 1148, z późn. zm.).

Ustawa Karta Nauczyciela

► Art. 6. Nauczyciel obowiązany jest:

1) rzetelnie realizować zadania związane z powierzonym mu stanowiskiem oraz podstawowymi funkcjami szkoły: dydaktyczną, wychowawczą i **opiekuńczą**, w tym zadania związane z **zapewnieniem bezpieczeństwa uczniom w czasie zajęć organizowanych przez szkołę**;

Ustawa o systemie oświaty

- ▶ art.4 ustawy o systemie oświaty :Nauczyciel w swoich działaniach dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych ma obowiązek kierowania się w stosunku do uczniów, troską o ich zdrowie, postawę moralną i obywatelską z poszanowaniem godności osobistej ucznia, podstawowymi zasadami etyki zawodu nauczyciela, zgodnie z którymi dotyczy ona jego kultury osobistej, odpowiedzialności, wrażliwości, uczciwości, hierarchii wartości, światopoglądu, wiedzy i kompetencji

Rozporządzenie ws. BHP

§ 2. Dyrektor zapewnia **bezpieczne** i higieniczne warunki pobytu w szkole lub placówce, a także **bezpieczne** i higieniczne warunki uczestnictwa w zajęciach organizowanych przez szkołę lub placówkę **poza obiektami należącymi do tych jednostek.**

§ 13.

Niedopuszczalne jest prowadzenie jakichkolwiek zajęć bez nadzoru **upoważnionej** do tego osoby.

§ 14. 1.

Przerwy w zajęciach uczniowie spędzają pod **nadzorem nauczyciela**

Odpowiedź MEN na zapytanie

Odpowiedź podsekretarza stanu w
Ministerstwie Sprawiedliwości – z
upoważnienia ministra – na zapytanie nr 4059

- ▶ *w sprawie odpowiedzialności rodziców i opiekunów prawnych za dzieci, często będące ofiarami ich nierozwagi i braku odpowiedzialności*

cd

- ▶ Obowiązujące w Polsce przepisy prawa karnego oraz prawa wykroczeń przewidują możliwość pociągnięcia rodziców lub opiekunów do odpowiedzialności za brak należytej opieki nad dzieckiem, którego skutkiem było narażenie dziecka na niebezpieczeństwo.

cd

- ▶ Określony w powołanych przepisach obowiązek opieki lub troszczenia się o małoletniego wynika z ustawy (art. 95 § 1 i art. 96 § 1 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego), decyzji sądu (np. opiekun prawny powołany na podstawie art. 145 § 1 K.r.o.) a nawet z umowy (np. obowiązki opiekunki lub wychowawczyni, których opiece rodzice powierzyli dziecko).

cd

- ▶ Przedstawione powyżej przepisy pozwalają organom ścigania na wszczęcie i przeprowadzenie odpowiedniego postępowania w wypadku uzasadnionego podejrzenia popełnienia przez rodziców lub opiekunów przestępstw (postępowanie karne) lub wykroczeń (postępowanie w sprawie o wykroczenie).

cd

- ▶ Piecza nad osobą dziecka, stanowiąca jeden z elementów władzy rodzicielskiej, oznacza roztaczanie stałej troski i starań o dziecko, obejmuje troskę o zapewnienie dziecku odpowiednich warunków egzystencji, ochronę przed niebezpieczeństwami mogącymi zagrozić dziecku oraz zapewnienie prawidłowego rozwoju.

Z Kodeksu Cywilnego

- ▶ Ustawodawca wprowadził:
 - **domniemanie winy w nadzorze** osoby zobowiązanej do nadzoru oraz
 - **domniemanie związku przyczynowego** między wyrządzeniem szkody przez osobę poddaną pieczy a wadliwym wykonywaniem nadzoru.
- ▶ Przepis art. 427 k.c. wzmacnia ochronę prawną roszczeń poszkodowanego, zwalniając go z obowiązku **udowodnienia dwu wymienionych przesłanek odpowiedzialności**. Musi on jednak wykazać fakt powstania szkody oraz jej wysokość

cd

- ▶ Osoba nadzorująca, chcąc się uwolnić od odpowiedzialności, musi obalić oba wskazane domniemania.
- ▶ Winna więc wykazać z jednej strony brak winy w nadzorze, czyli swoją „**bezwinnność**”, dowodząc, że nadzór był sprawowany należycie i zachował się zgodnie z ciążącymi na nim obowiązkami pieczy.
- ▶ Z drugiej strony winna wykazać brak związku przyczynowego pomiędzy nienależytym wykonywaniem nadzoru a szkodą, **czyli, że szkoda by nastąpiła również wtedy, gdyby nadzór wykonywany był należycie.**

Dziecko

- ▶ Zgodnie z definicją Europejskiej Konwencji o wykonywaniu praw dziecka – „dziecko, to każda istota ludzka od poczęcia do osiągnięcia pełnoletności”
- ▶ Kodeks Cywilny definiuje:
 - a) Małoletni – osoba , która nie ukończyła 18 lat
 - b) Pełnoletni – osoba , która ukończyła 18 lat (lub zawarła związek małżeński przed ukończeniem 18 lat)

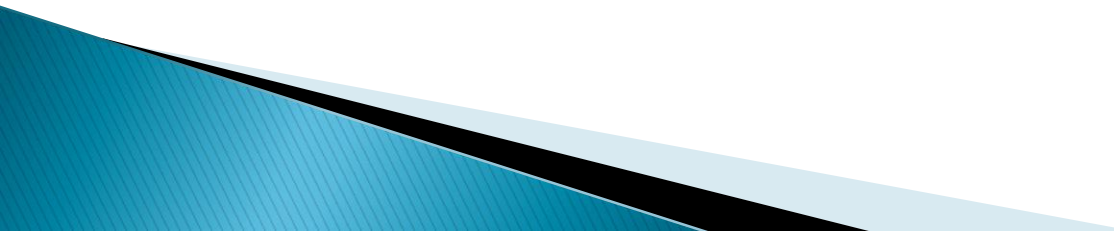
cd

- ▶ Kodeks o postępowaniu ws. nieletnich wprowadza pojęcie:

c) Nieletni – czyli, w zależności od postępowania, są to osoby poniżej 18 roku życia lub osoby pomiędzy 13 a 17 rokiem życia oraz osoby objęte postępowaniem przed 18 rokiem życia ale nie dłużej niż do 21 roku życia.

- ▶ Kodeks Karny używa jeszcze pojęcia „młodociany” – sprawca przestępstwa przed ukończeniem 21 roku życia a w chwili orzekania nie ukończył 24 lat.

Opieka nad małoletnim

- ▶ Kwestia powierzenia opieki nad małoletnim osobom innym niż rodzice bądź wyznaczeni przez sąd rodzinny opiekunowie prawni jest problemem złożonym, nie do końca uregulowanym w polskim systemie prawnym.
 - ▶ Niby wszystko jest jasne i uporządkowane, ale na co dzień dyrektorzy szkół i przedszkoli, muszą mierzyć się z szeregiem problemów w tym zakresie.
-

CO MÓWIĄ PRZEPISY?

- ▶ Pewne jest to, że od chwili przekroczenia przez dziecko progu szkoły odpowiedzialność za jego zdrowie, życie i czyny ponosi szkoła.
- ▶ Szkoła jest tzw. gwarantem bezpieczeństwa każdego dziecka, na którym ciąży bardzo duża odpowiedzialność, zarówno cywilna, jak i karna.
- ▶ Oczywiście odpowiedzialności tej nie podlega szkoła jako instytucja, ale w zależności od tego, z jakim naruszeniem przepisów mamy do czynienia, odpowiedzialności podlegać będą dyrektor i poszczególni pracownicy placówki oświatowej.
- ▶ Z punktu widzenia tematu najważniejszą sprawą jest ewentualna odpowiedzialność karna za działanie sprzeczne z prawem lub zaniechanie działania nakazanego przepisami prawa.

Gwarancja szkoły

- ▶ Dla nauczycieli, którym powierzono opiekę nad dzieckiem, najistotniejsze będzie brzmienie art. 160 § 2 KK.
- ▶ Określono w nim zasady odpowiedzialności **tzw. gwaranta**, którego obowiązkiem jest podjęcie wszelkich działań (oczywiście zgodnych z prawem), które uchronią osobę znajdującą się pod opieką przed negatywnymi konsekwencjami.
- ▶ Dyrektor szkoły i nauczyciele na mocy ustaw szczególnych (Karta Nauczyciela, ustawa Prawo oświatowe, ustawa o systemie oświaty) są zobowiązani do szczególnej opieki nad powierzonym im dziećmi.

WAŻNE!!

- ▶ Mając świadomość rodzaju i kalibru odpowiedzialności, na jaką narażony jest nauczyciel, powinien on dostosować swoje metody pracy z uczniem i kontaktu z osobami trzecimi w celu zminimalizowania ryzyka ewentualnej odpowiedzialności.
- ▶ Jej podstawą nie jest w tym przypadku związek pomiędzy działaniem nauczyciela a skutkiem, który nastąpił. Mamy tutaj do czynienia z tzw. związkiem normatywnym, który polega na naruszeniu przepisów zobowiązujących do określonego zachowania.
- ▶ W chwili, w której rodzic lub opiekun prawny przekazuje dziecko pod opiekę szkoły, instytucja ta jest zobowiązana do nadzoru i opieki nad nim.
- ▶ Wyrazem tego jest również obowiązek przekazania dziecka tylko rodzicom, opiekunom prawnym lub osobom przez nich upoważnionym.

PRZYPROWADZANIE DO I ODBIÓR DZIECKA ZE ŚWIETLICY SZKOLNEJ

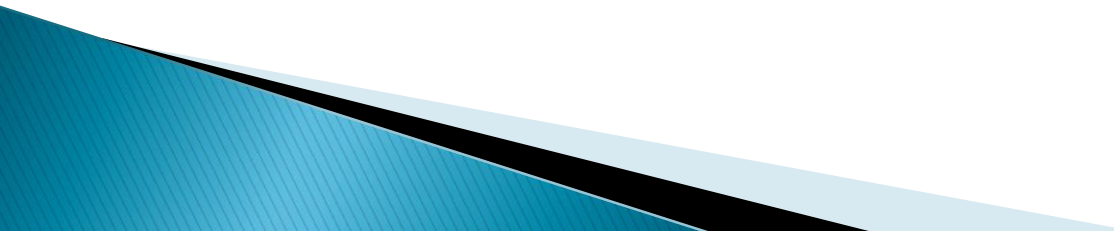
- ▶ Kwestie przyprowadzania i odbierania dzieci ze świetlicy szkolnej nie są uregulowane w żadnym akcie prawnym powszechnie obowiązującym.
- ▶ Z uwagi na to zasady dotyczące tej materii powinny się znaleźć w procedurach bezpieczeństwa obowiązujących w danej jednostce oświatowej

- ▶ W pierwszej kolejności konieczne jest zapoznanie rodziców lub opiekunów prawnych dziecka regulaminami lub procedurami przebywania, przyrowadzania i odbioru dzieci.
- ▶ Opiekunowie muszą być poinformowani o zasadach współpracy z placówką.
- ▶ Trzeba również dołożyć starań, by podczas zbierania zapisów dzieci do świetlicy szkolnej „zdobyć” jak najdłuższą listę osób uprawnionych do ich odbioru.
- ▶ Ma to szczególne znaczenie w sytuacji, gdy np. rodzice nie mogą w konkretnym momencie przyjechać i odebrać chorego dziecka. Im ta lista jest dłuższa, tym większe prawdopodobieństwo, że w razie potrzeby w szkole w miarę szybko pojawi się osoba uprawniona do przejęcia opieki nad małoletnim.

cd

- ▶ Oczywiste jest, że dziecko może być przekazane tylko pod opiekę osoby wskazanej w pisemnej deklaracji rodziców lub opiekunów prawnych.
- ▶ Każde naruszenie tej zasady kwalifikuje się do pociągnięcia do odpowiedzialności, w szczególności jeżeli dziecku coś się stanie.
- ▶ Należy pamiętać o tym, że upoważnienia muszą być na bieżąco aktualizowane.
- ▶ Jeżeli pracownik szkoły nie jest pewien tożsamości osoby, która zgłosiła się po odbiór dziecka, zobligowany jest do jej sprawdzenia.
- ▶ Rodzice lub opiekunowie prawni różnie reagują na takie sytuacje, ale priorytetem jest tu bezpieczeństwo wychowanków.

Od chwili przekroczenia przez dziecko progu szkoły odpowiedzialność za jego zdrowie, życie i czyny ponosi szkoła.

- ▶ Szkoła jest instytucją, która działa w oparciu o przepisy prawa i w granicach przez nie postawionych.
 - ▶ Pracownik szkoły nie ma prawa interpretować przepisów a jedynie je wykonywać.
-

Odpowiedzialność karna za brak należytej opieki nad dzieckiem

- ▶ Obowiązek opieki lub troszczenia się o dziecko wynika z ustawy KRO, decyzji sądu (opiekun prawny) lub umowy (np. opiekunka, wychowawca, nauczyciel)
- ▶ Pozostawienie dziecka samego w domu lub na ulicy, zwłaszcza poniżej 7-go roku życia, może stanowić dla niego narażenie na niebezpieczeństwo utraty życia lub zdrowia.
- ▶ Rodzic lub opiekun, zgodnie z art.160 KK, może ponieść odpowiedzialność karną.
- ▶ Jako **gwarant bezpieczeństwa**, może ponieść nawet surowszą karę, gdyż na nim ciąży szczególny obowiązek zapewnienia opieki(art. 160, par.2 KK).
Nawet w sytuacji gdy działa nieumyślnie.

cd

- ▶ Wystarczającą przesłanką jest w tej sytuacji fakt, samego wystąpienia zagrożenia bez konieczności następstwa w postaci skutku.
- ▶ Kolejnym możliwym przestępstwem (art.210 KK) , możliwym do popełnienia przez rodziców i opiekunów, jest przestępstwo porzucenia.
- ▶ „kto wbrew obowiązkowi troszczenia się o małoletniego poniżej lat 15 ..., osobę tę porzuca, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.
- ▶ Jeżeli następstwem tego czynu jest śmierć małoletniego, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.

Zdaniem sądu

- ▶ Zdaniem Sądu Najwyższego, porzucenie oznacza „pozostawienie małoletniego” nad którym miała być roztoczona opieka, własnemu losowi, przy czym chodzi tu nie tylko o zaniechanie sprawowania opieki, lecz także uniemożliwienie udzielenia natychmiastowego wsparcia.
- ▶ Przez porzucenie należy rozumieć pozostawienie podopiecznego swojemu losowi, choćby przez pewien czas.
- ▶ W chwili porzucenia małoletni nie musi znajdować się w niebezpieczeństwie. To właśnie porzucenie może doprowadzić do zagrożenia.

Ważne!!

Należy jednak pamiętać , że zgodnie z wyrokiem Sądu Najwyższego:

- ▶ Cyt: Wiek uczniów wpływa na zróżnicowanie stopnia i formy sprawowanego nad uczniami nadzoru przez nauczycieli w tym rozumieniu, iż młodzieży starszej należy pozostawić więcej samodzielności.
- ▶ **Obowiązek nadzoru ze strony szkoły nie ustaje jednak z chwilą osiągnięcia pełnoletności lub zbliżania się do tego wieku. (wyrok SN II CR 289/74 LEX nr 7526).**

Z rozporządzenia ws. BHP

- ▶ Prowadzenie zajęć odbywa się pod nadzorem **upoważnionych** do tego osób.
- ▶ W czasie zawodów sportowych i imprez organizowanych przez szkołę uczniowie nie mogą **pozostawać bez opieki osób do tego upoważnionych**
- ▶ Kluczowe jest tu wspomniane "upoważnienie"

Czas wolny na wycieczce

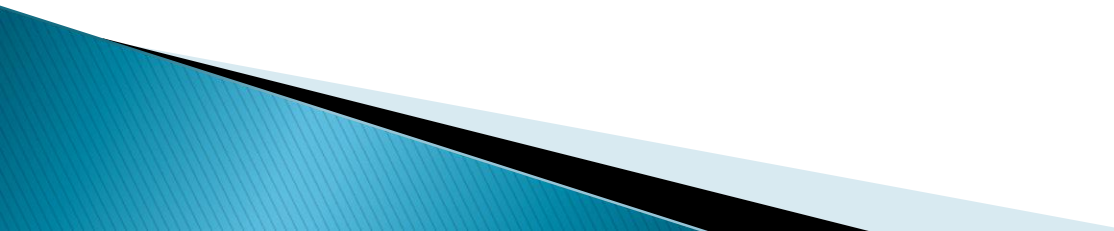
Wykładania MEN

- ▶ „....Należy pamiętać, że tzw. „czas wolny” w trakcie trwania wycieczki/imprezy należy rozumieć jako czas wolny od zwiedzania lub innych form edukacyjnego wykorzystania czasu wycieczki, **a nie jako czas wolny od bezpośredniego dozoru opiekunów.....**”

Noce w szkole/przedszkolu

- ▶ Co do zasady , szkoła nie jest instytucją, w której organizuje się prace i zajęcia w porach nocnych.
- ▶ Z uwagi na bezpieczeństwo uczniów oraz ograniczone możliwości zapewnienia tego bezpieczeństwa, należy szczególnie zadbać o stronę formalną(zgody rodziców, regulamin imprezy, wydzielenie terenu szkoły, zabezpieczenie obiektu przed możliwością jego niekontrolowanego „zwiedzania”, odpowiednią liczbę nauczycieli gwarantująca stały nadzór, zabezpieczenie finansowe szkoły z tyt. pracy w porach nocnych, zapisy Kodeksu Pracy, uzasadnienie formalne takiej organizacji, upoważnienie osób sprawujących nadzór)

Sytuacje problemowe

- ▶ Wyjście ucznia do toalety w czasie lekcji
 - ▶ Organizacja dyżuru nauczycieli na terenie przyszkolnym
 - ▶ Organizacja zbiórki w innym miejscu niż szkoła
 - ▶ Wyjście nauczyciela z klasy podczas lekcji
 - ▶ Koleżeńskie zastępstwo nauczyciela
-

Dziękuję za uwagę

- ▶ Kontakt:
- ▶ Tel: 32 2582209 w 208
- ▶ Mail: tg@womkat.edu.pl